

ТМ	Г. XXII	Бр. 1-2	Стр. 189 - 191	Ниш	јануар - јун	1998.
----	---------	---------	----------------	-----	--------------	-------

Приказ дела

Примљено: 29.12.1997.

Драгослав Б. Петровић

СОЦИОЛОШКО ЧИТАЊЕ ФИЛМА*

Tokom 1996. godine pojavila se studija autora Ni kole Bo`ilovića, profesora Sociologije kulture na Filozofskom fakultetu u Nišu, pod naslovom Filmska komunikacija, koja će i re promovisati njegovu doktorsku disertaciju.

Studija obrađuje problem estetske i sociološke komunikacije na relaciji film - publika, što u priilog sociologiji kulture, sociologiji masovnih komunikacija i estetici.

Rad sadrži 155 strana teksta, i podeljen je u šest poglavlja: Uvod; 1. Umetnička i filmska komunikacija; 2. Estetski faktori filmske komunikacije; 3. Sociokulturne komponente filmske komunikacije; 4. Budućnost filmske komunikacije; i 5. Zaključna razmatranja, što govori o dobrom metodološkom pristupu sociološkoj, komunikološkoj i estetskoj problematiki filma.

U uvodnom delu autor ukazuje na krucijalnost centralne teme, i stičući društvene determinante nastanka i razvoja filmske umetnosti. Zatim, vrše specifičnu odnos društvene struktura - film, posebno obrađuje odnos filma, ideologije i politike; kinematografije i industrije; komercijalizma i (filmske) umetnosti; društvenih grupa i masovne kulture, i međusobno razmatra sociološke i filmske komunikacije.

Pošto je u prvom delu ukazao na osnovne teorijske probleme, autor analizira umetničku i filmsku komunikaciju u tri potpoglavlja: Sociološki pojam komunikacije, Pojam umetničke komunikacije, i Osobnost masovne, i posebno, filmske komunikacije.

Polazeći od opšteg pojma komunikacije, autor ukazuje na njegovu mnogostranu prirodu i divergenciju pojavu u raznim naukama. Tu se osim estetske i informativne, zabavno-rekreativne, propagandne, sazajne i edukativne funkcije filma. Autor zatim ističe relaciju autor - delo - publika, te na osnovu toga razmatra estetske komponente umetničke komunikacije. Zanimljivo je njegovo stanovište o filmskoj komunikaciji kao masovnoj i umetnoj, u isto vreme. On, naime, ističe

* Ni kole Bo`ilovića: Filmska komunikacija, Beograd: autor, 1996.

da se po prvi put u filmskoj umetnosti pojmovi kao { to su "masovno" i "umetni -ko" ne iskqu-uju, ve} koegzistiraju. Na taj na-in se obja{ wava unutra{ wa veza i sme|u umetni -kih mogu}nosti filma i masovnoga prijema filmskih poruka. Filmska komunikacija je prema tome u osnovi umetni -ka komunikacija (str. 47).

U drugom delu rada, naslovqenom Estetski faktori filmske komunikacije, aspravqa se o umetni -kim komponentama i porukama kojima film komunicira sa publikom, i podeqen je na dva potpogl avqa: Film i druge umetnosti i Osobnost filmskog izraza. Autor najpre daje op{ tu analizu odnosa filma i drugih umetni -kih vrsta i isti -e da je film povezan sa kwi`evno{ }u u prvom redu preko scenarija. Pri menom modela analize strukturalnih elemenata filma i romana, razvije ideju o tom odnosu -ime je na re{efan na-in i stakao sli -nosti i razli ek izme|u ova dva` anra umetnosti (str. 58-64).

U razmatrawu odnosa filma i muzike prikazani su estetski izra`ajni elementi muzike koji u filmu ostvaruju sklad izme|u vi zuelnog i auditivnog, -ime poja-avaju estetski utisak na primaoca. Kratkom evolucijom filmskoga zvuka, autor ukazuje na muziku kao integralni deo filma ("...pored vi zuelne, postao je muzi -ka predstava"), i navodi neke filmove koji su poznatqivi po muzici (str. 64).

Autor obra|uje i relacije filma i pozori{ ta, filma i slikarstva kao i filma i televizi je. Pri tome nagla{ava da je i televizi ja (zbog ogromnog i difuznog gl edal i{ ta) bliska filmu. Nadaqce raspravqa o osobnosti filmskog izraza, kolektivnom filmskom stvarala{ tu i estetskoj cel ini simboli -kih poruka tj. pokrete, gegova i mi mi ke, de simboli omogu}avaju univerzalnost komunikativne i kosmopolitizam filmskoga stvarala{ tva.

Tre}i deo studije tretira problem soci o-kulturnih komponenta filmske komunikacije, koji se strukturno i su{tinski nadovezuje na prethodni, jer se socijalni i kulturni faktori umetni -ke (filmske) komunikacije ne mogu sagledati bez estetskih elemenata. Najpre se obra|uju problemi uticaja kulturnih faktora na produkciju i recepciju filma, zatim filmske publike kao -i ni oca komunikacionog lanca, podel e filmske publike, filmskog ukusa i komercijalizacije filma, filma izme|u kreativnosti i ki -a, soci o-psiholo{kih korena identifikacije i projekcije, kao i filma u funkciji kul tiva je. Potom se raspravqa o filmskoj kritici kao faktoru komunikativnosti filma (str. 117), utemeqenosti teorijskih polazi{ ta, mogu}nosti sociolo{ke kritike filma i o uticaju filmske kritike na formirawe ukusa.

U analizi receptivnosti filmske publike autor ukazuje na wenu masovnost i heterogenost, motiva ciju, do`ivqaj filma, kulturni ni vo gl edalaca i podeqenost filmske publike. U ovom delu Bo`ilovi } skre}e pa`wu na vulgari zacije filmske radwe koji ukqu-uje i procesi mpl i fikovawa, mani heji zacije, aktuel i zacije i moderni zacije. U vezi sa tim ukazuje na elemente ki -a koji umawuju umetni -ku vrednost filma kao i na komercijalizaciju koja dovodi do trivijalnosti i zanemari wava estetskih vrednosti.

^etvrta deo odnosi se na budu}nost filmske komunikacije. Ukazuju}i na mo} filmskog estetskog izraza, mogu}nosti razvoja tehni -kih sredstava, i integrativnu ulogu u odnosu na mase, kao i razvoj humanisti -kih i de ja, autor se zal a`e za avangardnu umetnost.

U zaključku Studije ističe se da se publika, ukus i filmska kritika nalaze u središtu filmske komunikacije. Analizirajući te kategorije, kao i njihove uzajamne odnose, autor ukazuje na potrebu sociološkog i znanstvenog filmske komunikacije, čime promovira teoretijsko-metodološko polazište budućih razmatranja ove problematike.

Fenomen filma sagledan je u ovoj Studiji pre svega u svojoj složenosti njegove unutrašnje prirode, a ne samo u okviru sociokulturnog prostora, u čemu je autoru pomogao nesumnjivo njegov afinitet koji se, na posredan način, jasno očituje.

Jedna od važnih karakteristika ovoga rada je interdisciplinarnost pristupa. Autor je, naime, se ne zadržava samo na sociološkoj analizi problema sociokulturne komponente filmske komunikacije nego i na općestetičkoj, komparativno-estetičkoj i filmološkoj analizi, o čemu govori i obilnost i raznovrsnost navedene literature.

Ova knjiga popuwa prazninu u sociologiji filma, čime doprinosi okviru teorijskom osvjetljavanju filmske komunikacije, te je s toga preporučujemo stručnoj javnosti.